

Nálatok laknak-e állatok?

Szalay Péter: „Embert keresek”

Kortárs Művészeti Intézet, Dunaújváros
2014. október 17 – november 14.

A kérdés, mely akár a hazai kultúra élettereinek egészségmegőrzése kapcsán is érdekes lehet, csak egy a jónéhány égetően aktuális – vagy éppen örökérvényű – kérdés közül, melyet SZALAY PÉTER dunaújvárosi kiállítása megpendít. Ha elsőként abból az egyszerű, és átfogó nézőpontból közelítjük meg a tárlatot, hogy az játékot űz vallási és politikai szimbólumokkal, és a gyönyörködtetésen túl az átpolitizált magyar valóságról is van mondanivalója, nem árt azt is érzékelnünk, hogy – érdemeitől függetlenül – már egyre kevesebb hazai kiállítási intézmény fogadná be a repertoárjába.

SZALAY PÉTER
Tévémaci, 2014 © Fotó: Orbán György

FEHÉRVÁRI TAMÁS kurátor kérte fel a szobrászt, hogy a dunaújvárosi Kortárs Művészeti Intézet tereire hangolt új munkákból hozzon létre kiállítási anyagot. Amellett, hogy Szalay a projektet kimondottan humorosnak szánta, és ezt a kívánalmat a kiállítás maradéktalanul be is teljesíti, a végeredmény a komoly munkáról is tanúskodik. A kiállítás címe „Embert keresek” annak az anekdotának a nyomán, mely Szinópeai Diogenész nevéhez fűződik, aki fényes nappal lámpást gyűjtve járta az utcákat a fenti szavakat ordítva. Az Uitz-teremben, a kötelező haladási iránynak megfelelően, elsőként az anekdotát tematizáló munkával találkozunk: a *Diogenész lámpása* egy hétköznapi tárgyakkból – távcsőből és két szál gyertyából – bárdolatlan egyszerűséggel összeállított objekt. A művész a távcsövet a legtermészetesebb módon a „talpára” állította, a szempár számára kialakított kukucsáló nyílásokba pedig a gyertyák szárait helyezte, majd meggyújtotta őket. A lámpás szoros rokonságban van Szalay nem egy korábbi művével; többek között a fonott szőnyegporoló és feszület háziasításából született *Neveléssel* (2011) vagy a *Kalappal* (2013), mely szintén egy (fűrészlap helyett filckalappal „beélesített”) használati tárgy.¹

Az újrahaznosítás, pontosabban a műben való hasznosítás mozzanatával több kiállított munka esetében is találkozunk; például amikor Szalay

¹ <http://szalaysculpt.blogspot.hu/>

a talált vasrózsát egy váza vízbe teszi, vagy a munkálatok során használt létra integrálásakor a *Párnacsata I-II.* című installációjába. Előbbi, *Jó szándék* címmel szintúgy az ember körüli vizsgálódás és egyfajta kompakt talányosság jegyében született: a szerencsétlen módon a vízben rozsdásodó vasrózsa az emberi törekvések minőségéről még sokkal kevésbé differenciáltan nyilatkozik, mint a következő szekció „szivárványos darabjai”. Ugyanakkor természetűsége (a rózsza szárán baljósan felkúszó indával, és az egyik ágon fej nélkül végződve), puritán hangulata szépen hozza a többi munkára is jellemző ambivalens feszültséget, mely a játékos humor, pillekönnyű esztétika, illetve az intellektuális-szimbolikus értelemben fajsúlyos tartalmi-formai megoldások szintéziséből adódik. Ennek a hatásmechanizmusnak a kísérletében jelentkezik az a filter is, mely az állat és növényvilág figuráinak megtévesztő bája révén keletkezik. Bizonyos vonásait tekintve Szalay munkái lötyögnek, néhol gagyognak, ám könnyen előfordul, hogy két mosoly között a gondolkodó ember (látogató) szája lefelé görbül. A levegőben pergő puha tollpihék saskarmokká avanszálnak, a fagyaltszínű origami-virágok buta nyiladozásának eredményeképpen a Nyilaskeresztes Párt csillaga pompázik (*Kikelet 3-6-ig*). Négysávós, naiv szivárvány előtt sarlók, kalapácsok, kaszák íveiből villanó madársziluettek incselkednek velünk (*Szebb jövő*). A Dávid-csillagtól a Szentháromság háromszög alakú szimbólumáig minden jelkép a geometria, a mozgás és a szín határai által kijelölt rezervátumba húzódik vissza. A játékban, a múltban minden újfajta egyensúlyra talál. A *Kikelet* „virágai” a kinetikus szobrokkal párba állított, analóg animációs technikával készített táblaképeken is feltűnnek, melyek a régi 3D-s vonalzó két nézőpontos optikai effektjével szintén a jelképek formára, színre és mozgásra való korlátozását példázzák.

A szekció kereteit adó *Népvándorlás I-III.* táblóin a négysávós szivárvány színeire festett szöcskék a már említett geometrikus alakzatok és politikai kasztok sematikus, rideg térképére tűzve tanúskodnak a rendszerek és ideológiák döglesztő hatásairól.

Az *Aranycsapat (10+1)* című installációjában Szalay a műbútorasztalos nagypapa sokszor karikatúrisztikus felfogásban készített, állatos dísz tárgyaiból és a zöld filccel borított focipályát tartó bakokból állítja össze a nemzeti tizenegyet. A humor ismét magával ragadó, miközben a futball jelkép voltából következő értelmezési lehetőségek, asszociációk tere – a futballtörténelem megkövesedett referenciáitól a pár hónapos stadionokig – korlátlan.

A fekete-fehér, piktogramszerű, kétdimenziós focilabdából egy csimpánz raszteres portréja rajzolódik ki a *Burjánzás* című darabon (hasonlóan a kiállításon nem szereplő, *Szleng /2014/* című objektjéhez, amelyben egy fémvödör

SZALAY PÉTER
„Embert keresek”, 2014, kiállítási enteriőr © Fotó: Orbán György

SZALAY PÉTER
„Embert keresek”, 2014, kiállítási enteriőr © Fotó: Orbán György

SZALAY PÉTER
A nagy magyar rája, 2014 © Fotó: Orbán György

SZALAY PÉTER
Aranycsapat (10+1), 2014 © Fotó: Orbán György

SZALAY PÉTER
Diogenész lámpása, 2014 © Fotó: Orbán György

SZALAY PÉTER
Jószándék, 2014 © Fotó: Orbán György

lemezpalástjából engedi kibomlani az ötszögű elemeket, mint amikor egy szál megindul és elszabadul a kötött pulóverben). A leváló egységek focilabdává (síkidomokból poliéderré vagy görbe felületű testté) állnak össze a *Bunda* (2013) című tárgymunka esetében is, ahol egy régi bőrkabát szolgáltatja a jelenség közegét. A kiállítás egyetlen, jól irányzott festményén, a *Boa Constrictor!*-on Doktor Bubó ceremoniális keretek között fog kezét egy hullóvel. Fineszes megoldás, hogy a kézfogó alkalmával csak az egyik fél, Bubó identitására derül hiánytalanul fény, a hatalom megtestesítőjeként jelen lévő hullónek csak a kézfogáshoz célirányosan odatekeredő farkát-csápját (?) engedi láttatni a képmező. A befolyásos kegyosztó figurájának (nagyfőnök, csúcsragadozó, keresztapa) ábrázolásakor gyakori vizuális megoldás, hogy a fókusz a kézre irányul. Ismét a felszabadult humor és a határozott felütés a szándékosan bugyuta kép két fő erénye, illetve a mindhárom teremben, a művek között oda-vissza olyan jól működő interferencia. Bubóval átellenben ugyanis a *Hallgató* című munkától – melyhez közelebb lépve ijedten tapasztaljuk, hogy a fémkordon rácsain csimpaszkodó majomfigura hirtelen vadul rázkódni kezd² – nem kizárólagos, de tetszetős ív rajzolható meg az elveiért kiálló szenvedélyes fiatal értelmiségitől az opportunista állásszerzőig. A Kis terem pengéfala mögött folytatódik a nemzeti vonatkozású jelképek (a korábban már említett *Párnacsata I-II.* című installáció része a csibetollakból kibontakozó, áldozatára lecsapni készülő Turul) feldolgozása. Noha *A nagy magyar rája* című installáció valamilyen eleme díszlet vagy kellék, és a mű tulajdonképpen a sámánok attribútumaiból komponált dekoratív leltár: a lécszerkezetekre rögzített, és azok segítségével a levegőben kifeszített állatbőrök láttán az az első benyomásunk, hogy két tepszüleplő őszállat levítél egy tűzkerék – keretbe foglalt villanykörték karikája – előtt. A Pincegalériában egy egész termet betöltő installációval zárul a kiállítás. A fatörzsekkel tagolt, erdőre és építkezési területre egyaránt emlékeztető tér közepén, egy jól megtermett medve (*Tévémaci*) vakarózik hangos dodzsemmozgással a fának dőlve, előtte bekapcsolt televízió. A látogató és a medve pozíciója rögzített, egyedül az állat tudja, milyen adás megy. Szerintem az sem zavarná, ha éppen Arnold Gehlen lenne műsoron.

2 A mozgásérzékelővel ellátott szerkezetek nem egy esetben okoznak mókás meglepetést a látogatóknak; a *Kikelet* álmosan virágba boruló szimbólumai mellett sétálva még csak mosolygással nyugtázzuk a mű színváltozását, a Kis teremben megrezzenünk a kordonrész hallatán, a sötét Pincegalériában felbukkanó, hangosan nyikorgó *Tévémacitól* pedig volt, aki egyenesen kifordult a teremből. Érzékeléstechnika ide vagy oda, a konkrét jelenségként (*Hallgató*) vagy csak a téma részeként (*Boa Constrictor!*) felfedezhető mozgásformák a kiállítás egyik leglényegesebb mozzanatát jelentik.